

Bang! Du er død

Publ. i Magisterbladet nr. 6, 1991, s. 11-12. Interview ved Ursula Gudmundsen.

Bliver Center for Børne- og Ungdomskulturstudier ikke reddet på strengen, forsvinder en forskning, der er enestående i Danmark

Et stykke håndgribelig børnekultur springer i øjnene, straks vi når inden for døren på det aarhusianske universitetskontor, hvor lederen af Center for Børne- og Ungdomskulturstudier, mag.art. Flemming Mouritsen, holder til. To rødmalede træstykker, hamret sammen til et kors, ligger og stritter på et bord. På korset er en Barbiedukke spigret fast. Dukken er deform, forvreden, halvt smeltet af det bål – en heksebrænding, måske? – der også har svedet kanterne på korset sorte.

Trods ihærdig udfritten afviser Flemming Mouritsen at fortælle korsets historie – det bliver for specifikt, mener han. Han trækker på skuldrene: Set med voksne øjne er korset måske nok makabert, men hvis man husker på sin egen barndoms bedste lege, véd man også, hvor dramatiske de var.

– Børn laver jo den slags ting. De bruger alt, hvad de ser og oplever som råstof til deres leg. Børns kultur er en fortællekultur, og i enhver god fortælling er princippet: Jo værre, jo bedre, siger Flemming Mouritsen.

Skyder de også børn?

– Et godt eksempel er krigslegene. Da mine egne børn var små, var Vietnamkrigen på sit højeste – i dag er det Golf-krigen, børnene har inde på livet. Deres umiddelbare spørgsmål til den voksne lyder: Kan der også blive krig hér? Som voksen vil man gerne beskytte dem, men samtidig vil man ikke lyve – man er nødt til at svare ja.

– Det næste spørgsmål er uvægerligt: Skyder de også børn? Og de bliver dybt rystede, når vi svarer dem sandfærdigt. Det faktum, at krigen ikke engang skåner børn, er jo udtryk for den yderste unatur, al morals forfald. Det sanser både voksne og børn umiddelbart. Der er ingen tvivl om, at børnene bliver alvorligt rystede, de får måske mareridt om natten – og næste dag kan det ske, at vi ser dem drøne rundt og lege krig. De falder døde om på hundreder af forskellige måder, og også alle krigens lyde er med, uhyggeligt realistisk gengivet.

– Så bliver vi som voksne rystede. Det gør vi, fordi vi lægger den virkelige verdens moralkodeks ned over børnenes leg. Men børnene er uden hensyn, når de henter råstof til deres leg – og de kan godt selv kende forskel på leg og virkelighed. De ved, at legen foregår i fantasiens verden, og skelner faktisk knivskarpt mellem legen og »når det bliver rigtigt«, siger Flemming Mouritsen og forklarer:

– Hvis krigslegen for eksempel pludselig bliver rigtigt voldelig – så bryder den

sammen som leg. Faktisk er legen det diametralt modsatte af krig – for legen er samarbejde.

Børn måles med de voksnes alen

Netop børns egen kultur, blandt andet legekulturen, er et af forskningsobjekterne på Center for Børne- og Ungdomskulturstudier, der til sommer har eksisteret som forsøg i fire år. Den forskning er ny her i landet, og foregår ingen andre steder.

Hvordan adskiller jeres forskning sig fra den øvrige forskning på børne- og ungdomsområdet?

– Næsten al tidligere forskning i børn og unge har været pædagogisk, psykologisk eller sociologisk funderet. Hvis jeg skal sætte det lidt på spidsen, vil jeg sige, at man i den forskning har anlagt voksenlivet som målestok for vurderingen af børns udfoldelser. Barndommen betragtes som noget, man enten skal behandles for eller udvikle sig væk fra for at opnå målet: »Voksdommen«.

– Holdningen er: Børn er råstof til fremtiden, og derfor er udgifter til børneområdet at betragte som investeringer med henblik på den fremtid. Men den holdning indebærer, at børn som børn ikke rigtig tæller med i samfundet.

– På samme måde med børns legekultur – den bliver accepteret, fordi den er udviklende. Psykologerne og pædagogerne fortæller os, at gennem legen opnår børnene motoriske og sociale færdigheder og udvikler deres kreativitet og fantasi. Legen ansues som børnenes *tilegnelse af voksen verdenen*.

Legen er episk teater

Flemming Mouritsen fortsætter:

– Set ud fra en kulturel vinkel, derimod, som er den, vi arbejder ud fra, er dét med at øve sig på at blive voksen kun et biprodukt. Det, børnene gør i legen, er først og fremmest at fortælle, i en dramatisk form, om det liv, de lever.

– Pigekulturens »far, mor og børn«-leg er simpelthen opdragelsens drama, som generation efter generation gennemspiller med minimale variationer. Figurerne i dramaet er arketyper – ikke konkrete kopier af det enkelte barns egen familie, men episke figurer. »Den voksne« er altid en mor, som er autoritær og taler »fint«. Der kan optræde en far, men rollen har ingen reel betydning. Den anden vigtige figur er *Lillen*, som typisk er pylret og appellerende.

– Børns leg er med andre ord en fortælling, som de fortæller sig om sig selv. Legen er sit eget projekt – den repræsenterer en værdi i sig selv.

– Når vi forsker i legekultur, er det et bidrag til den almindelige udforskning af mundtlige kulturer. Nu har vi talt specielt meget om legekulturen, men vores arbejdsfelt på Center for Børne- og Ungdomskulturstudier er langt bredere. Vi beskæftiger os også med den kultur, der laves for henholdsvis *med* børn – legetøj, film, teater, litteratur og så videre.

Børns egen kultur er truet

Flemming Mouritsen mener, det er vigtigt, at børneområdet kommer ind på linje med andre kulturfag på universiteterne. Børn udgør en femtedel af den danske befolkning, og de er ikke blot eksponenter for fremtiden, men i allerhøjeste grad også aktører, både socialt og kulturelt, i samfundets nutid.

– Jeg underkender ikke værdien af for eksempel den psykologiske forskning – jeg mener blot, at det er vigtigt at etablere et sidestykke til den allerede eksisterende forskning og dens relativt snævre barndomsopfattelse. En forskning, hvor tilgangen er kulturel, kan bidrage til en reformulering af vigtige begreber som barn, barndom og udvikling.

– I øvrigt er der klare tendenser til, at såvel sociologi som psykologi og pædagogik også begynder at anlægge en overordnet kulturel synsvinkel. Faktisk sker der omstillinger på kulturelt grundlag inden for hele børne- og ungdomsområdet i disse år. Mange nye problemer med børn og unge i dag kan nemlig simpelthen ikke løses alene med afsæt i den etablerede forståelseshorisont.

Den tendens forklarer Flemming Mouritzen med de store kulturelle omvæltninger, der sker i hele samfundet, hvor blandt andet ændringer i familiemønster, arbejdsliv, boformer, bykultur og trafik ændrer betingelserne for – og i mange tilfælde truer – børnenes egen kulturudøvelse.

– De ændringer, der sker i samfundet, betyder, at børn i dag er mere isolerede end tidligere, og fortrinsvis er sammen med børn på deres egen alder i skoler og institutioner. Tidligere tiders brogede børneflokkede med stor aldersspredning findes stort set ikke længere. Og det er faktisk en alvorlig trussel mod børnenes legekultur, fordi den netop er en *mundtlig* kultur og en bevægelseskultur, der går i arv fra de større til de mindre børn.